

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Mvndvs Et Mvndi Partes, Divinæ Bonitatis Ac Ivstitiæ Præcones

Stengel, Georg

Ingolstadt, 1645

Capvt XIX. Ex congeminato Nuntio, de nouo, in vniuersa Calabria, terræ motu, à Iulio Cæsare recupito S. Iesv conscripto, & Neapoli edito 1638. quædam notatu digniora.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52365)

motus, unde &, cur existant? 515

pigebit huc apponere recentem & luculentam tragœdiam, politiore calamo narratam, quam nec passim, in Germania nostra, scio haberi, & à multis audiui sapius desiderari, diuinæ iræ prouidentiaë que potens exemplum.

C A P V T X I X.

Ex Congeminato Nuntio, de nouo in uniuersa Calabria terra motu, à Iulio Cesare Recupito S. Iesu conscripto, & Neapoli edito 1638. quadam notatu digniora.

REm ita contigisse, ut subijciam, ex Auctoribus fide dignis compertum. Dies intercurrebat Martij mensis vicesimus septimus, qui in sabbatum incidere, nobilem à palmis appellationem sortitum, ne palma sine cadibus forent, mox funestandum. Hora data iam erat prima supra vicesimam, sole ad occasum vergente, quasi luctuosum spectaculum auersaturo: cum terra repente mota Calabriam tum citeriorem, tum ulteriorem, celeberrimi Neapolitani regni Pronincias, quæ concussit, quæ diruit: Messana vrbe finitima è damno non exempta, Neapoli non è metu.

Kk 2 Terra

Terra motus non uno tenore stragem edidit: sed alicubi sæuius, clementius alibi: diuina, credo, dextra moderatrice, & veluti circumducente cladem.

II

Hanc in primis passa Consentia, Calabria citerioris caput, altera regij magistratus sedes, vrbs nobilitate ciuium, & antiquitate percellbris. Magnificentius hinc grassata calamitas, multa domus diruta, quassata omnes. Due castrorum turres planè solo equate. Neq; multò minor in palatio regio iactura. Neq; aut templa fuere immunia, aut tutiora cœnobia. Turris, Christiano ritu, regia munificentia, ad ingentis Tympani loculamentum extructa, Archiepiscopalis templi ornamentum, supra eadem sacram decubuit, alamq; disiecit. Duo præterea Patrum Franciscanorum cœnobia corruerunt. Collegium Societatis Iesu occupauit ruinam, quam non multò post vetustas tulisset: tribus tamen cubiculis, quæ firmiora erant, adhuc stantibus, sed rimosis. Quod vitium in alijs etiam apparet adibus. Habuit hæc summam ruina spatium, & terra motus initio lentior minuit incolas, ut in apertas planities, atq; in loca tutiora profugerent. Viginti vici oppressi perire, numerus in tanta eius vrbs celebritate peregrinus.

Vni tamen fuga mortem aut maturavit,
aut intulit. Mercator cum ad officinae fores
nescio quid negotij perageret, ac terra motu
obstrepente, in ampliorem se plateam quanta
maxima poterat celeritate proriperet, in deci-
duum parietem incidit: ac magnificarum aedium
ruinis elisus splendide occubuit, incolumi te-
tulo, unde prodierat.

III.

Hunc lethi fuga ad lethum impulit: alteri
pietas memorandum posteris exitum dedit. Bar-
bara Telefia clari generis femina, primo terra
strepitu territa, conuulsa domus egressa limen
in tutum se eduxerat. Sed mox, ut animum
recepit ex metu, metem subiit filius inter mor-
tis fauces desertus, cui per atatulam nec con-
siliium, nec vires suppetebant ad fugam, per
ruinas eo interrita redyt, unde pauens profu-
gerat. Verum dum mater puero inconsultius
consulit, quam res poscebat, improniso tecti de-
lapsu in mutuo complexu uterq; perijt: suffo-
cata etiam prole, quam mulier nondum enixa
conceperat. Quatuor sane in unico euentu por-
tenta. Barbaram peremit pietas. Vnius quasi-
ta incolumitas tria capita extinxit. Vni mors
obtigit ante vitam. Huic uteris euasit in tu-
mulum. In scholis etiam, quas vocant pias, tres
aut quatuor pueri occubere, qui inter ipsa

IV.

etatis primordia, cum prima legendi rudimenta discerent, extrema pati didicerunt: inter elementa Grammatica, duriore hausti elemento. Patres tamē, qui tam pio vacabant operi, omnes integri, illa siquē. Consimilis Dei providentia in Patribus nostrae Societatis eluxit. Nam y omnes, quorum cubicula conciderunt, foras prodierant: eorum, qui intus aderant, cubicula substitere.

V.

Inter hos ille, qui hoc anno in Archiepiscopali templo summa cum laude concionabatur, cum ad insequentis diei concionem torus incumberet, terra motu ab ea cura diuulsus, alio coepit cogitationem, ac pedem auertere. Mirum dictu. quocumque ille gradum fecisset, illico parietes, tecta, scala relicta à tergo ruebant: quasi tantummodo expectaretur ad horum ruinam aliena incolumitas.

VI.

Magister ex ijs vnus, qui Grammaticam in eo Collegio docebant, terra motu exaudito, discipulos praenit ad fugam. Internallum datum, ut omnes pedem efferrent. Cum ad ianuam accurrerent, edificij pars ante fugientium oculos corruens fores obstruxit. Territi regressi, ac referre cursum, unde diffugerant. Sed inter eundem ex altera parte primo superstanti cubiculum, mox & schola vacua cecidit. Oc-

cluso undiq³ exitu, nullus iam supererat transfugio locus; perdurante adhuc terra motu, atq³ identidem ingrauescente: ita ut consistere non possent, progredi non auderent. His undiq³ circumsepti periculis, dum ex omni parte fugam adornant, ex omni etiam ruinarum objectu intercluduntur, animaduertit magister subjacentem scholæ adhuc integræ angustissimum fornicem: qui, submissis ingredientium cervicibus, quatuor aut quinque, vix caperet. Eò ipse sese celerrimè contulit: quodq³ incredibile videbatur, viginti discipulos (nam fortè cæteros ad suum quemq³ pagum dimiserat) in eundem angulum sibi hærentes retrusit. Tectis hinc, inde, alijs ruentibus alijs nutantibus, & iam iam incumbentibus ad ruinam, mentis inopes pueri flere, conclamare, magistri opem deposcere, congeminitis his vocibus, perimus, Pater, perimus. Iam excitatus collisione casuq³ lapidum pulvis usum oculorum abstulerat; nec, qua evadi posset, vlla ex parte apparebat: cùm fortè audita vox magistri alterius eū, qui delitescerat, quasi extinctum flebiliter appellantis. Ille, in circumfusa caligine, eò gradum direxit, unde sonus accipiebatur: ac per aggestos obices & saxa undiq³ collabentia, non tam ambulando, quàm reptando, tandem ad plateam erupit, pulveru-

lentus, ac semiuivus. Mox sequaces pueros voce, manu, ope eodem perduxit integros sospitesq³: ne una quidem vel mutilato, vel laeso. Hac ita narravi, ut ab eodem accipi, minutius quidem, quia vera & comperta: Dei numine non parum prodente se, vel in paruis.

VII.

No minor in alteri⁹ incolumitate admiratio. Nam dum Philosophia magistro & schola corruit & cubiculum, ipse utriq³ calamitati subducitur. Caterum cordate hic, cum ad ruinosi templi fores terra motus initia praesensisset, nihil moratus ad plateam euasit, ubi multos reperit lymphatis similes, & iam consternatos in fugam: qui, sacerdote conspecto, noxarum solutionem lamentabili voce, nec sine lachrymis petiere. Ille aliena magis memor salutis, quam sua, singulorum culpa raptim audita (quod in rebus extremis licet) singulos ocysime etiam ab omnibus expiauit. Ita, breuissimo temporis spatio, centum circiter confessiones excepit. Quod alij Patres inter fugam pariter praestiterunt. Profecto vnus terra tremor cunctis tremorem incusserat: atq³ inter allisiones lapidum corda saxea scindebantur. Ingerebantur oculis puluerea e ruinis elata nubes, qua sereno celo diem obtexerant: ita, ut non iuuare, non videre quemquam liceret. quod in immani alia

terra

terra motu, sub Traiani Imperio, contigisse testatur Dio. Exaudiebantur dissonæ voces hinc expectare, hinc ire iubentium. Feriebat etiam aures adiuum undequaq; cadentium fragor, qui terræ motui adstrepebat. Et puerorum vagitus, eiulatus mulierum, virorum clamor timoris index ac doloris omnia latè loca compleuerat.

Planities, ad quam ciues, quasi dato signo, aduolauère, paradisi tunc simulacrum quoddam exhibuit, cum nihil ibi, nisi preces, imploratio numinis, scelerum detestatio, suspiria, lachryma, Christiana delicia. Nam cum eò ciues, ut dictum est, ac Societatis Patres undiq; confluxissent, à vicesima prima hora ad noctem usque dimidiam noxis confessione eluendis vacatum. Viginti quatuor terra motus identidem numerati, quasi ferali sonitu diem iræ furiales hora distinguerent. Ita nox inter terra fremitus, pauoremq; mortaliu transacta lamentis, clamoribus, precibus. Ubi illuxit, stragem dies ostendit.

Commoit omnium animos miserabilis patriæ urbis aspectus, in qua viduata iam ciuibus nihil aspicerent, præter fragmenta lapidum, Et dirutas aut semirutas adiuum potiùs umbras, quam ades. Accesserat ad doloris cumulum famæ, dirissima inopum carnificina. Nam ex vi-

VIII.

IX.

Kk 5 cinis

cinis oppidis plurimi, qui bonorum omnium i-
 eturam fecerant, confugere coacti ad urbem,
 seu verius ad campos, ad quos asportata urbs
 videbatur. His religiosorum Patrum indu-
 stria, ditiorum liberalitate, commeatus ad vi-
 ctum suppeditati: ne conficeret incolumitas,
 quibus ruina pepercerant.

X.

Hac ferme mihi de vrbe Consentia lucu-
 lentissimi testes, qui interfuere, narrarunt. Sed
 nescio quo pacto terra motus in vrbe quodam-
 moda se gessit urbanis, larium magis exitio,
 quam hominum: in oppida vires totas effudit.
 Altilia, Delsitum, Apilianum, Figlinum, Mot-
 ta dua, Dominici duo, S. Petrus, S. Stephanus,
 S. Hippolytus, S. Benedictus, Collaria, Pedacium,
 Petra ficta, Spezzanum duplex, Mangonum,
 Paternum, Zompanum, Carpenzanum, Ro-
 blanum citius periire, quam narro. Cateri or-
 bis pagi, qui octoginta quinque in ysdem collibus
 numerabantur, magna ex parte diruti, tan-
 tummodo non deleti. Ingens in his mortalium
 strages, malo velociore, quam fuga. Murgan-
 tia penitus cladem accepit plane consternata
 tota, maxima cum internecione civium. Illa so-
 quidem Episcopo, sed ad tantam egestatem re-
 ducto, ut tres tantum nummuli superessent.
 Durissime omnium cum Sciliano actum, ubi
 censa

censa incolarum capita supra quinq; millia cū laribus partim oppressa, partim absorpta, in immanem terra subito dehiscente voraginem.

*Nulla tamen res magis saluti fuit, quam in tetra procella cali serenitas. Hac multos ex urbibus oppidisq; ad suburbia ac villas alle-
xerat: quo colonos omnes ferialis diei minime feriatu labor impulerat. Campis tamen clades impar, par metus. Turbatum quoq; ac trepidatum in agris. Conspexere, qui aderant, herbas repente, arbores, sylvas integras circumduci; quasi iam ex his extructa nauigia marinis fluctibus aestuarent. Turres, quæ ruralibus casis impositæ, atq; inter plantas per intervalla, dubium an consitæ, an conditæ, colles mira varietate distinxerant, ita funditus cecidere, ut ne vestigium quidem extet posteris indicaturum, unde turres assurgeret. Terra quippe non diducta in latera, sed recta sursum, deorsum assiliebat, ita ædificia cõuellens, ut in seipsa subsiderent. Quocirca, sub terra motus initia, quidam Consentia e nostri Collegij fenestra, herbas vidit, & arbores, subsultantes, quasi choreas saltibus agerent, faustum ad speciem exordium in funestissimam tragœdiam desituum.*

XI.

*Ut deuentum non iam ad vrbes & oppida,
sed*

XII.

sed ad reliquias umbraticas oppidorum, atq;
 urbium, lapidum tumuli commonstrare
 cladem. Tum verò, metu in misericordiam
 verso, sublatus ad calum clamor lares, pa-
 triam, parentes, liberos, cōiuges lamentantiū.
 Tum ad effodiendas ruinas incubuere. Quisq;
 architectum, quisq; fabrum murarium, quisq;
 manipulum agebat. Refossa humo, multorum
 corpora educta adeò lacera, ut vix ulla pristina
 forma imago appareret. Alia modicè elisa oris
 habitu, post recens fatum, inter vitam ac mor-
 tem ancipiti. Calentibus adhuc membris reli-
 ctus in vultu stupor, & quidam acer ad assur-
 gendum conatus, sed irritus. Extracti nonnulli
 spirantes, inter supremos singultus, luce acce-
 pta, quam mox amitterent, ut, paruo inter-
 uallo, bis perirent. Non paucis etiam tempe-
 stive subuentum, quos ruina non tam obtinuc-
 rant, quàm obtexerant. Ibi reperti superui-
 xere periculo, pleriq; aliqua corporis parte
 mutilati, pauci integri. Illorum planè misfe-
 randa conditio, qui tunc omni ope deserti, nec
 subita morte defuncti, aliquamdiu inter rui-
 nas vixere, ut eò atrocius interirent, quò len-
 tius. Quenam porrò mens illis fuit, cum mole
 lapidum obruti, nec extincti, in terra visceri-
 bus tumulati, ante fatum, nocte oculis cit-
 cumfa-

cumfusa, nec liberè inter angustias meante spiri-
ritu, susq̄, deq̄, & à latere circumsepti, neq̄
aditum haberent, quo sibi opem ferrent, nec
quo deponerent?

Admirabile id, quod ab oculato teste acce-
pi, repertã prope Nicastra, inter ruinarũ mo-
nimenta, mulierem, dubium an metu exani-
matam, an fame: infantulum verò in eiusdem
vlnis vinum, oppressis labellis ad ubera, &
hausto vita periculo è mortua. Incredibile id
meritò videri posset, nisi recentissimo exem-
plo attestaretur antiquitas. Nam post ingentẽ
Antiochia terra motum, sub Traiano, nemi-
nem, inquit Dio, vinum inuenire potuerunt,
prater puerum, qui matris mortuae sugerat u-
bera. Aliam praterea refert seruata, qua
suo se lacte pauerat, ipsa sibi nutrix & infans.
Traditur quoq̄, de alys in casu consimili, incisa
dentibus venã, aliquamdiu suo se sanguine su-
stentasse: cum resorberent, quem fuderant.

XIII.

Illud tamen praterire non possum comme-
morare dignissimum, quod non nemo ex ijs
umbris, flamma maleficio veriùs, quam bene-
ficio euasit in lucem. Quidam, ruente eade sa-
cra, trabibus fortè saperstantibus, in fornica-
to aliquo intercolumnio incolumis seruabatur.
Sed profectò iudicia Dei abyssus multa. Nam

XIV.

cum

cum ij, qui lapidum aggeres perscrutabantur, cadavera, que commodè possent, efferrent, reliqua concremarent, ne eo halitu è motu terra lues aëri gigneretur, tabulata, ac stramenta igne concepto, & flamma latè fusa, sedem corripuere, cum qua is ea jactatione desederat. Infelix incendio absumptus: & quodammodo sibimet aduersante natura, quem terra demerserat, ignis extinxit.

XV.

Huic, de quo diximus, ignis exitio, alteri aqua saluti fuit. Ferunt pastorem, patefacta eo terra motu voragine, illico voratum cum grege: sed cum eodem tempore (fidem liberent, qui oppignerarunt: equidem plura transcribo, quam assero) torrentem ex hiatu terra summitteret, eodem impetu reductum ad aras cum pecore, quod terra rapuit, aqua reddidit, aër recepit. Consimile de Garzia Toletana Neapolitana arcis Prefecto à maioribus nostris accepimus. quem aliquando classe vectum prior unda è puppi ad mare proripuit: posterior è mari ad puppim reduxit, ex congeminata seuitia incolumen. Ita non dispari euentu de duplicato veneno, quod vim prioris inhibuit, Ansonius sic lepidè cecinit:

Et cum fata volunt, bina venena
juuant,

Neque

Neque in terra motibus insolens, nouas aquarum erumpere scaturigines. Nam in monte Coryco, post terra concussum, nouas fontium exiluisse scatebras, Theophrast^o testatur. Quod etiam in bello Mithridatico prope Apameam Phrygia urbem euenisse traditur à Conimbr. in Met. tom. 11. c. 8. Nunc quoq^{ue} hunc terra motum sequutos, nonos extitisse amnes prope Lametiam, incertus rumor vulgauerat, omnia in maius tollente fama, sed facile idem fluius ruinarum obicibus aliò deriuatus, noui speciem præbuit.

JIX

XVI

Iam locus admonet, ut à citeriore ad ulteriorem Calabriam gradum tandem hæc narratio faciat. Huius caput Catacium, altera magistratus regij sedes, urbs & celebritate ciuium, & quod Gallorum obsidionem pane sola dispulerit, fidelissima appellatione per nobilis. terra motibus plerumq^{ue} obnoxia, ac sæpius hoc defuncta periculo: nunc grauem in adibus passa perniciem, leuem in ciuibus. Quinque tantum ex hoc terra assultu capita desiderantur. Caterum multa domus prostrata, concussa reliqua: aded ut hic quoq^{ue} vacuis tectis, ligneas in campis adiculas effinxerit ingeniosa necessitas. Adhuc post duos ferè menses elapsos, dum hæc scribo, degunt pleriq^{ue}
extra

extra lares, alij extra urbem, ante patriæ aspectum velut exilio mulctati. Hic quoque supplicationes decreta, quemadmodum de Consuetudine diximus: itumque ad lachrymas, ad precationes, ad vota.

XVII.

Maior in reliqua provincia strages, quam ut apud exteros repertura sit fidem. Nicastrum, quod paulo antè in Calabria ostentabatur, nunc ubi fuerit, queritur. Hac urbs funditus eversa cum civibus exitum habuit ubique terrarum. Intererant in Franciscanorum templo horarijs precibus mulieres promiscue, ac viri ferme sexcenti, musicos inter concentus: cum resonante aliter terra, templum, turres, tectum, muri, urbs denique tota corruit, primo exiliens, tum decumbens, demum in se sepulta. Consepulta magna pars civium. tria milia perhibent. Non plura in bello funera, cum magna clades infligitur. Viros etiam, ac finitima urbi oppida idem turbo corripuit. Perlegi quandam eorum Epistolam, qui diuino beneficio euasere; vnus sub fenestra, alter sub porta fornice, tertius capite in foramen iniecit: omnes, reliquo collabente edificio. Quidam præterea, cum per arenam ambularet arx subiectam, hancque suspiceret pronam iam, et præcipitem, pueris duobus, qui fortè tum sub-

erant,

erant, acceptis in brachia, tantum planè spatij
habuit ad suffugium, quantum more datum
est ad ruinam, & ne saxorum fragminibus pa-
teret, occuluit se, puerosq; sub saxo. Episcopus,
quasi nutu diuino presagiret euentum, animi
causa egressus ad pradium, suo capiti consu-
lebat. Prærepti quoque ab exitio alij. Hi non
metu, non periculo territi, obmurmurante ad-
huc tellure, irrupere in ruinas. Sed, dum vita
functos queritant, incurrunt in vivos. Acci-
piebantur ex cauo tenuissima voces veluti la-
mentantium. Quamobrem sollicita sonos aure
captare: & sicubi gemitus audiretur, illic so-
lum ferro proscindere. Pars opus urget impe-
rio, pars consilio, pars ligone. Tandem perruptis
obicibus, ad caueas factus est aditus. Pauci ad
auras extracti semimortui, qui tumulati fue-
rant semiuivi. Duo præterea inde traduntur
non prætereunda silentio, sed posterorum me-
morie consignanda. Alterum, in ipsis adium
fundamentis inuentos passim globos cinereos,
quasi vrbs non tam terra motu hausta, quam
incendio abisset in cineres. Alterum memo-
ratu dignum, Lametum fluuium prope Ni-
castrum, visum rubricatis aquis, veluti san-
guine, currere. Inter ceteros, qui egesta hu-
mo è ruinis viuentes eruti, eductiq; sunt, exi-

L l mia

mia Laura Aquinas, Principis Castilionis & Nicaastro etiam imperitantis uxor, nobilitate clara, pietate clarior, utero grauis: ut in u-nius salute duo capita seruaerentur. Fato tunc erepta, infraeto animo, effraeto crure, malum in tam ingenti clade leuissimum. Non eadem Principi fortuna fuit. Nam cum in gestatoria sella, Iubilei causa, sacras ades obiret, decumbentibus undiq³ tectis, obrutus, nec sella, nec cadaueris per plures dies ullo extante vestigio. Maxima profecto in tanto infortunio felicitas, quod mors illi obuenerit rite confesso, percepta etiam Eucharistiâ. Idem plorissq³ contigit, quos ea occasione sacramentis munitos mors subita deprehendit. Cæterum Episcopi omnes seruati: ne in hoc rerum articulo ouibus pastores deessent. Hos, obsecundante Numine, intactos clades præterijt, latè in vrbes ac populos debacchata.

XVIII.

Mileti vrbs pane deleta: Domus Episcopalis corruit, Episcopo via limen egresso, & ruina prærepto. Non multo felicior Medama, grauem quoq³ in tectis passa perniciem. Rhegi terra motus minax, sed mitis, solo fragore contentus. Nouo tamen terra motu, ferè post mensum elapsum, seuius integrato, tantus ciues terror inuasit, ut, deserta vrbe, uix consilij compo-

poti

potes multò grauiora presentibus expectarent. Indicta celeriter supplicatio. Francisci Xauerij, noui eius urbis patroni statua circumducta: quam comitati ciues ferè omnes saccis, crucibus, flagris instructi. Manabat è tergo sanguis, ex oculis lacrima: & glomeratis in unum uocibus misericordiam implorantium repercussa ualles, ac litora responsabant. Nec silendum, quod inde nunciant recentissima littera. Pagi Rhegini in tres distributi regiones accola ad eiusdem Francisci ad eam sacra turmatim ibant, terra motum deprecaturi: cum una pars uia radio substitit, duabus reliquis persequuntis iter, quod coeperant. Dispar consilium, dispar etiam qua damnauit, qua probauit euentus. Nocte proxima terra motus atrox eorum tantum aedes inuasit, qui re infecta redierant: ab ijs, qui Xauerij templum inuiserant, ne auditus quidem. Hæc ex urbe Rhegio.

Idem Tropiana terror, idem periculum, idem sensus animorum, supplicationes, cruciatus, preces. In consimili discrimine fors non dispar Sacrorum, S. Christina, Hipponij; nisi quod huius oppidi pagi tres cecidèrè. Socianum planè indemne: nec dubium, quin D. Dominici beneficio. Napatia incolumis tulit incolumitatem prodigium. Ferunt terra motu impenden-

XIX

te, visum è vicino littore ad duo passuum milia mare decedere: arescentibus repente vadis, qua modo superfusa vnda occupauerant. Eo spectaculo paganos malum imminens odoratos, destituti confestim laribus, ad sylvas, montesq; immigrasse: insolito aqua motu terra motum prenuntiante.

XX. Luctuosissimus omnium antiqua Lametie, nunc S. Eufemie exitus. Qui pagus, commune nauigantium hospitium, unde rates soluere, quò solebant appellere, ita cum accolis repente disparuit, ut vix, aut ne vix quidem saxula manserint, monumenta, siue recentioris ruinae, siue anterioris fortuna. Lachrymabilem eius solitudinem narrauit, qui spectauit nostra Societatis Sacerdos, natione Germanus, germana, id est, probatissima fidei.

XXI. Hi è Calabria tum citeriore, tum ulteriore nuncij. Non his tamen se continuit finibus tam vasta calamitas, sed traiecto freto Messanam tenuit, septem tantum exanimati. Inter quos mulier, ruente per interualla templo, vix tum soluta culpis, vita & corpore soluitur. Confessario tamen intacto, cui seruado dua trabes, cum ruerent, obliquauere se in fornicem: ne mors illi inferretur in vita munere. Tres quoque pueri, dum inconsulte trepidant, unusq; alteri festi-

festinando fugam moratur, omnes praemolantē-
re ad superos, acerbissima etate: maturante
fatum immaturitate consilij. Caterum in fu-
gam effusi. Messanam terra, Panormam aqua
motus jactavit. Neapolim terra motus non
tam afflixit, quam attigit, velut ex longo iti-
nere debilitatus, ac fractus; ita sensim, ut non
paucorum sensus atque aures effugerit. Sub
idem tempus, in vicino Abella oppido ingens
arborum strages viventorum: ne tunc erum-
pentes e terra halitus innoxij volitarent. Cam-
pania reliqua intacta, ne felicitatis nomen amitte-
ret. Lucania finitimo malo correpta. Nam
paucorum dierum intervallo Maratea adeo
terra motus inualuit, ut ubiq; conspicerentur
parietes discissi, dissitig; inter se: mox tamen
eodem impetu coaluere.

Ceterum, quo terra non pervasit motus, XXII.
metus irrupit. Astra terrorem incussere is,
quibus terra non potuit. excitata quippe his
cladibus eorum industria, qui siderum cursum
scite norunt inspicere. Astrologos appellant, ge-
nus hominum inane & ventosum, duces pro-
missis onerans, vulgus terroribus, in utroque
mendax: Ambigitur, an inter hoc recensē-
dus Petrus Paulus Saffonius, natione Calaber,
munere medicus, qui hac serpente clade, cepit

magis horrēda præcinere. Terra motum immi-
 nere saniozem non uni provincia, aut regno, sed
 toti fere orbi terrarū. Mare littoribus aut con-
 scensis, aut effractis ad duo passuū millia ex-
 undaturum, maritimarū euersione urbium.
 Grandines eodem tēpore quinq; librarum pon-
 dere ruituras è celo, quibus animantia ac te-
 cta subruerentur. Et, ne quod fingi posset ali-
 qua ex parte perfugium, flammæ erumpentæ
 è montibus cetera vastaturas. Iudicium im-
 minere mortalibus, non quidem supremum,
 sed supremi quasi prænuncium, ac prodromum.
 Excepta hæc primò credulis auribus ab impe-
 rita plebecula, tum traducta etiam ad proce-
 res, non sine suspitione veri. Eidem conciliabat
 rumor, quòd is tum Vesuuiarum incendium,
 tum terra motum hunc recentissimum longe
 antè prædixerit. Appellabantur probatissimi
 testes, idq; a multis etiam cordatissimis credi-
 tum. cum illud tantum in controuersiam vo-
 carent, an id obseruatione astrorum, an ope
 Demonis, an numinis afflatu rescinerit. quip-
 pe ille diuinam sibi sapientiam astare iactabat.
 Quouis modo id prænosset, exitum pertimescē-
 dum putabant. Res eò deducta est, ut in tota
 ferme Calabria incolæ secessionem, ac fugam
 meditarentur: quasi ibidem deberet repetita
 cala-

calamitas recrudescere. Quanta etiam hic in urbe regia facta sit eo nuncio consternatio animorum, credi vix potest; præteriti vaticiniy fama fidem faciente mendacio. Irridebantur quidem ea præfagia à paucis, metuebantur tamen à non paucis: plurimi, ut dicam lenissime, non contemnenda censebant. Recolebatur ab Historicorum peritis, ætate Francisci Petrarchæ, consimile vaticinium, tanto populorum terrore, ut Ioanna adolescentula regno potita, nudis pedibus, ades sacras obierit: tanta etiã euentus vaticinio respondentis fide, ut prænunciato die horribilem terra boatum ediderit: mare Neapoli exundãrit, voratisq; in portu nauigijs adiculas litorales demerserit, magna mortalium strage: dies quoq; noctem effuderit, extincto sub ortum sole; calo, terraq; mundi interitum conclamantibus. Graviora nunc timebantur, recentissimo Calabria exemplo. Hæc passim in truijs, in angulis, in foro, in aulis sermone omnium seriebantur: territis semel animis ad metuenda deteriora pronis. Damnabatur censorio supercilio ab Aristarchis credulitas; ab alijs, par huic vitium, securitas. Itaq; ad montana loca diffugere nonnulli cœperant, alijs decreuerant: exundatione maris maiorem incutiente metum, quàm montis

flamma, cui assueuerant. Trepidatum pre-
 rea in toto regno, quò celerrimè rumor mana-
 uerat, sed profectò tam vasta mendacia mole-
 ruunt sua. Captus ille iussu regy magistratus,
 ac Neapolim perductus. ubi vocatus ad qua-
 sitionem damnatus est ad triremes: ut in lignea
 arca se clauderet, qui diluuium premonebat,
 mare remis sollicitaturus, ut exundet, iuxta
 presagium. Ductus publicè per plateas, inter
 confertissimam multitudinem exceptus sibilis,
 probris, pugnis, calcibus, vulneribus a turba
 antea metuente, postea indignante motum: ita
 ut magno satellitio septus vix vulgi manus, ac
 furorem effugerit. Nec deerant, qui vatem
 eum suspendio destinarent; quasi laqueo menda-
 cium strangulaturi. Caterùm quòd is prete-
 ritum terra motum prædixerit, pernegant ali-
 qui: cùm pleriq; id generis hominum post euen-
 tum diuinent. Sed si res ad veritatis trutinam
 expendatur, pro comperto id habitum apud
 multos, qui suo testimonio aliorum fidem ex-
 torquent. Equidem ita censeo, ex Almanaco,
 ut appellant, Benincasa, in quo terra motus
 hoc anno prænnunciatur, a Saffonio Calabriam,
 in qua degebat. quod terra motibus esset obno-
 xia. designatam, postea euentu animosorem
 redditum, temerè adjecisse maiora, perfecti
 fortas.

fortasse presagio eodem: in quo mensis Maij dies quintus periculosus edicitur. Hac de metu ex causa plane inani, ac pene ridicula.

Sed grauiora non deerant, qua timorem, XXIII
 inciebant non leuem. D. Ianuarij sanguinem, urbis huius thesaurum nullo capitis occursum exhibuisse se sponte mollem, ac liquidum claris auctoribus traditur. Quod est, ut saeculorum experientia docuit, in ipsomet prodigio prodigiosum, nec sine calamitatum indicio. Na ut de ceteris sileam, cum aliquando inter Paulum Quartum Romanorum Pontificem, & Philippum Secundum Hispaniarum Regem, atrox bellum arderet, Duce Alua Neapolitano Prorege cum exercitu aduolante ad urbem, atque obsidionem mirante, tam diu hic sanguis contra natura leges, extra venas se liquidum praebuit, quamdiu bellantium animi praebuere se dueros. Tum eodem die atque hora concreuit, quo pax firmata, atq; obedientia Pontifici redita. Verum cum Ianuarius non Neapolitane tantum urbis, sed totius etiam sit regni patronus, sanguis nunc ultro eliquatus ad presentem Calabriae cladem referri potest; qua nondum plane detonuit. Addita quoque vaticinationes aliae, in magnis cladibus magna etiam ementiendi licentia. Demonem huma-

III XX

na specie per varias Calabria vrbes, ac paucis
 veluti concionabundum vagari, ac supremum
 mundi diem denunciare, parente mendacij,
 tam abstruse veritatis præcone. Energume-
 num præterea Exorcismis coactum aperuisse
 crimina, quibus tanta clades infligitur, eaq;
 publico chirographo consignasse: adiectis minis,
 nisi resipiscant, grauiora imminere. Rbegij Dei-
 para imaginem exudare visam, sponte tume-
 scente vultu; quasi clementie parens tantis
 cladibus illachrimasset.

XXIV.

Narrantur etiam inter tot diuina ira ar-
 gumenta, alia quadam eximia beneuolentia
 pignora. Redonata celo è ruinis, post tres, &
 cò amplius exactos à terra motu dies, cum filijs
 duobus mulierem Octauij Parisij sororem, hanc
 exanimem, illos spirantes, vegetosq; ; nullo
 nec doloris, nec famis indicio. Admirabundi,
 qui aderant, sciscitari quanam vi in terra ca-
 uernis, ac veluti inter sepulchrales tenebras
 conditi tot diebus sine ciba, potuq; traductis
 euasissent tam integri, valentesq;. Affirmant
 illi quotidie iuuenem eleganti aspectu, atque
 aureo amictu fulgentem apportasse fercula,
 panes vermiculos farinaceos minutatim con-
 cisos, pisces, omnia bene condita; frigidam etiã
 ad potum; quibus recreati ac refecti dies ibi,
 noctesq;

noctesq; nullo cruciatu, nulla fame transegerint. Suspexere omnes diuina clementia munera: nec dubitatum, quin hac eius Angeli ministerio contigerint, qui alterutrum ex ijs custodiendum susceperat. Nec reticendum, intra quadragesimales dies, non nisi eos cibos allatos, quibus iuxta Ecclesie prescripta vesci liceret: Angelis ipsis, contra Hereticorum perfidiam, solemnis ieiunij iura nouo miraculo constantibus.

Enimvero superioribus annis, terra motus **XXV.** occipere in Calabria, iactato Catario, non sine adium injuria, luxato Girifalco, non sine voragine. Non multo post deflexere in Apuliam, urbe S. Seueri, & oppidis dirutis non ignobilibus. Paucis post annis transmisere Neapolim, imitati Vesuuianum incendium, euersis Herculano, & Pompeys, vexata Neapoli, perturbata Campania, perterrefacta Italia, metu etiam ultra periculum. Postremo atrociores remigrare in Calabriam, iam non pagum aut urbem, sed integras Prouincias depopulati, nondum exaturata clade. Adhuc ibidem impune bachantur, quicquid primo furori integrum demolitura. Inde corripuere Lucania; tranauere Tarentum: iamq; in ora Salentina urbem Neritum terra ingenti motu iactatam, postremis nuncijs

nuncijs accepim⁹. Quota regni pars luctu uacat? Clades nobis creatur ex clade. Incendij terra motu, terra motus incendio seritur, exitiali quadam fecunditate. Pleraque regna Mars vexat, nostrum pax: & cum externis viribus non pateat, in exitium suum armatur. Dedimus tragœdiam orbi terrarum, defendam lachrymis saeculorum: omni malo vexati, nullo perdomiti. Triginta circiter millia hoc terra motu interempta. Tanta internecione

VIX mortalium diuine ira libatum. Non plura, iusta acie, iniquo Marte, unico bello, pluribus praelijs, cecidissent. Non hoc extincorum, quæ recensui, numero eos complectar, quos ex terra motu vel saucios, vel bonis omnibus spoliatos aut vulnus, aut erumna confecit: præteritis etiam ijs, quos distracta in campos domo, contractus morbus sustulit. Minor tamen fuit hominum strages, quam pro urbium atq; oppidorum ruina. In Vesuuiano incendio quinque millia capitum periëre, duobus oppidis euerjis, pago vno, vel altero. Nunc dejecta Consentia, quassatum Catarium, Prouinciarum metropolis, absumptum Nicastrum, Calabriae ornamentum, ac gemmula; deleta Murgantia, afflictum Miletum, Terina semirutata. Messina, Roscianum, Besidia, Tropiana, Medama

non sine querela. Rhegium, Locri, Tarentum,
Macatea, Neritum periculo affinia. Neapo-
lis si minus ruina, certe oppressa metu. Has
decem & septem urbes terra motus inuasit;
multas ex parte, quandam funditus diruit:
& moenia inter tot seculorum obsidiones inta-
cta, unico afflatu expugnavit. His adyce oppi-
da, pagosq; qui partim ingentem perniciem,
partim integram ruinam perpeffi supputan-
tur septuaginta, & eo amplius. Ex his facile
inferre licet, terra motum hunc collocandum
esse inter maximos. Etenim Plinius diligen-
tissimus antiquitatis scrutator, maximus, in-
quit lib. 2. cap. 84. terra mortalium memo-
ria extitit motus, Tiberij Caesaris principatu;
duodecim urbibus Asia una nocte prostratis.
Nunc verò dejecta, ac detrita urbes nō minus,
quā duodecim; si addas oppida, urbes equan-
tia. Pagi, villa, turres siue rurales, siue litora-
les extra numerum. Equidem non inficior ter-
ra motum, quo sub Tiberij fascibus, Christo
morienti tellus indoluit, jure a Plinio omnis
memoria maximum recenseri, non clade, sed
mole. Quippe non unius, aut alterius regni con-
clusus finibus totum concussit orbem terrarum.
Inter eos verò terra motus, qui intra nature
leges, extra miraculum positi naturales causas

agnoscunt, hunc, de quo scribimus, vix ab aliis
 quopiam superari crediderim; immanitate,
 amplitudine; diuturnitate. Immanitas perspi-
 cue ostenditur testimonio Seneca, qui terra;
 inquit, Ep. 4. vix unquam tam gravis aut
 perniciosus motus fuit, ut tota oppida euerte-
 ret. Nunc eversa tres vrbes, plura oppida, pauci
 plurimi: dua Prouincia deuastata. Nec quid-
 quam defuit, quod atrocitati seruiret. Mons
 diffractus Consentia: maris decessio in Napi-
 tia: procella Panormi, terre hiatus in Sciliano:
 aque superfuse agro Lametino: fumei globi e-
 rumpentes e Vibone, flamma exardescens in
 Vesunio: cineres effusi Nicastris, amnis san-
 guineus propè Nicastra.

XXVI.

Amplitudinem proximi terra motus me-
 tiri possumus locorum spatijs, qua longè, lateq;
 complexus obtinuit. Gemina Calabria occu-
 pata, Prouincie præterea tentatae tres, ora Sa-
 lentina, Lucania, Campania. Messanam per-
 strinxit. Infestata Senæ, vrbs Hetruria floren-
 tissima. Terra; inquit Seneca lib. 6. nat. quest.
 cap. 25. non unquam per ducenta milliaria
 motus extenditur. Hic ab extrema Calabria
 ora vsq; Neapolim plus quam trecenta passua
 milliaria tenuit.

XXVII.

Amplitudini par diuturnitas. Enimvero
 ducenta

duobus iam exactis mensibus, adhuc terra motum, per intervalla seuire quotidiana litera perferunt. Ineunte Iunio congeminatus primo similis terra motus: nisi quod huic parem diruendi materiam ruina ipsa subtraxerant. Sub ortum solis, primo radiorum appulsu excitati spiritus, euocatiq; ad suprema coepere denno terram impetere, ac veluti admotis machinis arietare. Hora imminebat quarta supra decimam, cum incalescente iam sole, quasi tunc quoq; ira calescerent, halitus maiori impetu soli duritiem adorti, terra motum edidere in vniuersa Calabria adeo ingentem, ut iterum omnia late loca Neapolim vsque peruaserit: quanquam id sparsim raptimq; deferuescente per intervalla seuitie. Catarium imprimis, Consentiamq; pessumdedit, odio in metropoles infestiore. Catary, quod supererat, Episcopalis templi; Consentia, quod steterat regia arcis deiecit. Vtrobique ades aliqua concussa labant, quantum conjectura assequi possumus, primo aggressu labefactanda. Besidia, & Patyras modice prius attacta detrimentum feruntur nunc passa non modicum. Sancta Senerina mons in enormem hiatus abscessit. Petilia & Casabona plane deturbata, atq; euersa. Oppida his minor a, viciq; insolescente malo non numerantur

tur in clade. Iam instaurato ubiq; metu, denuo
deserta tecta, remeatumq; ad campos. Nuncia-
tum etiam è citeriore Calabria, in agro Nuc-
riano pluisse grandinibus tanta mōlis, ut dua-
rum librarum pondus explerent. quibus ani-
mantes non pauca sub Dio exanimata, quasi
lapidatum esset de celo. Grandines quoq; visas
subuirides, veluti spem facerent melioris for-
tune. Quamquam si rationes expendimus, spes
in metum euadit: neq; alia spes affulget, nisi de
qua poeta. *Aeneid. 4.*

Hunc ego si potui tantum sperare
dolorem.

C A P V T XX.

*Vtilissima, in terra motibus, rerum ca-
ducarum contemnendarum mor-
talibus exhiberi monimēta.*

1.

P

Oterimus & nos, enimuero &
debeamus eiusmodi, longēque
atrociorem expectare tempesta-
tem, quam Ioël, his verbis prædixit: *A
facie eius contremuit terra, moti sunt cali:
sol & luna obtenebrati sunt, & stelle retraxe-
runt splendorem suum. Et Dominus dedit vo-
cem suam, ante faciem exercitus sui: quia mul-
ta sunt nimis castra eius; quia fortia, & fa-
cientia*